

ПРОБЛЕМИ ПРОВЕДЕННЯ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ В УМОВАХ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Г.В. Булат, Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут

Постановка проблеми. Діяльність підприємств в сучасних умовах, пов'язана з деякою законодавчою нестабільністю, супроводжується різноманітними ризиками. Перед керівництвом підприємства постає питання, щодо прогнозування даних ризиків і створення ефективної системи управління. В таких умовах зростає роль системи внутрішнього аудиту.

Широке застосування комп'ютерної техніки та сучасних інформаційних технологій зумовило вивчення питання створення ефективної методики проведення внутрішнього аудиту в умовах функціонування автоматизованих інформаційних систем.

Основні положення аудиту в умовах електронної обробки даних регламентують наступні Міжнародні стандарти аудиту: МСА 400 «Оцінка ризиків і систем внутрішнього контролю», 401 «Аудит в умовах комп'ютерних інформаційних систем». В аудиторській практиці використовують ряд положень про міжнародну аудиторську практику, спрямованих на проведення аудиту з використанням комп'ютерних технологій: 1001 «Середовище КІС (комп'ютерних інформаційних систем) – автономні комп'ютерні системи», 1002 «Середовище КІС – інтерактивні комп'ютерні системи», 1003 «Середовище КІС-системи баз даних», 1009 «Комп'ютеризовані методи аудиту». Даними нормативними документами також користується внутрішній аудитор під час проведення перевірки ведення обліку на підприємстві за умови використання інформаційних технологій.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Вагомий внесок у вивчення питань теорії та практики проведення аудиту з використанням комп'ютерних технологій зробили такі вчені, як Ф.Ф. Бутинець, В.С. Рудницький, А.Н. Романов, В.П. Завгородній.

Але ще недостатньо вивчені питання розробки і використання автоматизованих аудиторських програм, організація та методика проведення аудиту за умов використання інформаційних систем в обліку.

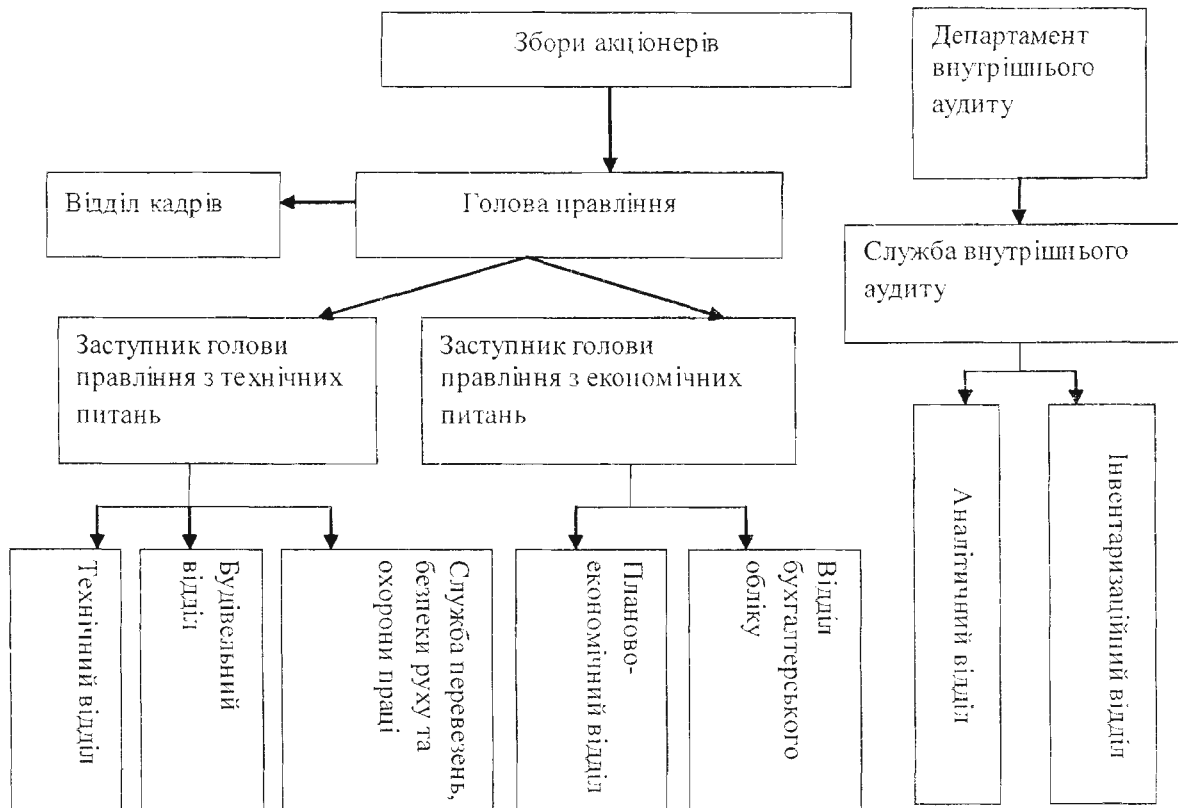
Формулювання цілей статті. Показати можливість використання персональних комп'ютерів для організації внутрішнього аудиту на автотранспортних підприємствах.

Виклад основного матеріалу дослідження. Організація внутрішнього аудиту на підприємствах є досить новим та недослідженим явищем.

Форма організації служби внутрішнього аудиту на конкретному підприємстві має

обиратися власником або керівником залежно від мети і завдань, поставлених перед цією службою. Слід відмітити, що організація діяльності служб внутрішнього аудиту в Україні діє лише в банківській сфері. Тому основні засади такої організації слід використати на підприємствах автотранспорту.

Важливе значення приділяють місцю служби внутрішнього аудиту в організаційній структурі підприємства. Надання об'єктивної та правдивої інформації може здійснювати лише відділ внутрішнього аудиту з високим рівнем незалежності, тому пропонується використовувати наступну організаційну структуру внутрішнього аудиту (рисунк 1).

Рисунок 1 – Організаційна форма внутрішнього аудиту на прикладі автотранспортних підприємств

Після визначення форми організаційної структури служби внутрішнього аудиту керівник служби повинен організувати її роботу: визначити внутрішню структуру, розподілити обов'язки між співробітниками служб, встановити підзвітність і вирішити інші організаційно-методичні питання.

Забезпечення виконання незалежності в проведенні аудиту є підпорядкованість служб

внутрішнього аудиту автотранспортних підприємств безпосередньо Департаменту внутрішнього аудиту, який призначає Міністерство транспорту і зв'язку.

Призначення та звільнення внутрішніх аудиторів на підприємстві має здійснюватись директором підприємства за поданням Департаменту. Працівники служби внутрішнього аудиту мають володіти знання та навичками.

необхідними для професійної діяльності в організації. Внутрішні аудиторі повинні бути компетентними в багатьох сферах економіки. Для визначення компетентності внутрішніх аудиторів необхідно розробити «Положення про сертифікацію працівників служб внутрішнього аудиту». В даному Положенні слід визначити:

- кваліфікаційні вимоги до аудиторів;
- порядок одержання сертифіката;
- види та термін дії сертифіката;
- види сертифікатів;
- причини припинення дії сертифіката.

У міжнародній практиці екзамен на проведення сертифікації внутрішніх аудиторів вперше відбувся в 1974 р. Інститутом внутрішніх аудиторів (The Institute of Internal Auditors). За три десятиріччя з моменту проведення першого екзамену сертифікацію пройшли біля 50 000 чоловік по всьому світу. Сьогодні екзамен на одержання сертифікату проходить двічі на рік у центрах, які розташовані в 70 країнах. В Москві сертифікація Інститутом внутрішніх аудиторів проводиться з листопада 2000 р.

Розрізняють різні види сертифікатів, але найбільш розповсюджені серія CIA (кваліфікація «Дипломований внутрішній аудитор») та CISA (сертифікат «Дипломований аудитор фінансової організації»). Сертифікат CIA є єдиним міжнародним сертифікатом внутрішніх аудиторів та одним із найбільш цінних професійних сертифікатів.

Для одержання даної сертифікації необхідно:

- мати диплом про вищу освіту за якою спеціальністю;
- мати два роки стажу на посаді зовнішнього чи внутрішнього аудитора;
- зобов'язатися дотримуватися «кодексу етики»;
- надати письмову рекомендацію від свого керівника чи дипломованого внутрішнього аудитора.

Раціональна організація внутрішнього аудиту значно економить кошти на проведенні перевірки стану бухгалтерського обліку на підприємстві зовнішніми незалежними аудиторами. Так в східних регіонах України вартість послуг, що надають незалежні аудиторі чи аудиторські фірми складає в середньому

470–700 грн за добу. В той же час заробітна плата внутрішнього аудитора, що обліковується в штаті підприємства, в середньому може складати 1200–1500 грн.

Робота аудитора повинна плануватися та оформлятися документально. Порядок розробки програми, робочих документів внутрішнього аудиту та узагальнюючих висновків повинен регламентуватися стандартами професійної практики внутрішнього аудиту, які необхідно розробити САУ.

Сучасний розвиток програмного забезпечення дозволяє використовувати комп'ютерні технології для проведення внутрішнього аудиту. При цьому, в процесі розробки та застосування таких програм, виникають певні проблеми. Кожне підприємство, враховуючи специфіку своєї діяльності, використовує різні комп'ютерні програми для автоматизації бухгалтерського обліку. На ринку бухгалтерських програм немає програмних продуктів, які були б стандартом для автоматизації бухгалтерського та податкового обліку в Україні. На практиці найчастіше підприємства використовують такі програми, як «ІС:Підприємство 7.7.», «Галактика», «Бест-Про», «Парус – Підприємство». Такий стан речей значно перешкоджає використанню комп'ютерних аудиторських процедур в їх повному обсязі. Тому необхідно розробити єдині методологічні основи обробки та узагальнення інформації при застосуванні аудиторських комп'ютерних програм.

На практиці можуть бути два варіанти використання комп'ютерної техніки під час проведення перевірки:

- 1) аудитор обробляє інформацію і порівнює отримані дані в імітаційній базі з даними підприємства;
- 2) аудитор під час перевірки використовує програмний продукт, розроблений аудиторською службою.

В першому випадку за допомогою програмних засобів підприємства аудитор використовує імітаційну базу даних, та порівнюючи одержані результати з правильним розрахунком, формує висновки.

В другому випадку використовуються програми, розроблені аудиторською службою. Ця перевірка здійснюється шляхом паралельного моделювання облікового процесу

з поєднанням програмної перевірки всіх можливих параметрів облікового процесу. Одержані дані, як і в попередньому випадку, порівнюються з реальними даними, за результатами перевірки визначають відхилення та порушення.

Отже не залежно який варіант обирає внутрішній аудитор, методикою аудиту при використанні інформаційних технологій є сукупність комп'ютерних аудиторських засобів,

тобто сукупність організаційного, технічного, інформаційного, програмного забезпечення.

Основні напрямки комп'ютеризації аудиту
Головним завданням аудиторів є розробка методологічної бази комп'ютеризації процесу аудиту, з урахуванням особливостей чинного законодавства та практики використання інформаційних систем та технологій в обліку (рисунки 2).

Рисунки 2 – Основні напрямки комп'ютеризації аудиту

Для того, щоб ефективно провести аудит в системі електронної обробки даних, необхідно:

- з'ясувати рівень автоматизації облікових, контрольних завдань;
- визначити ефективність використання наявного технічного і програмного забезпечення;
- дослідити способи обробки та передачі інформації;
- вивчити методи і носії інформації, що використовуються для зберігання даних;
- визначити ступень довіри до контрольних процедур, що здійснює служба внутрішнього контролю на підприємстві;
- спланувати процедури проведення перевірки з використанням програмного забезпечення та комп'ютерної техніки;

– визначити рівень аудиторського ризику за умови використання комп'ютерних програм;

– виконати заплановані процедури перевірки та узагальнити одержані результати.

Висновки

Зазначені проблеми організації та проведення комп'ютеризованого внутрішнього аудиту можна вирішити за умови розробки конкретних напрямків автоматизації аудиту (розробити єдині методологічні основи обробки та узагальнення інформації при застосуванні аудиторських комп'ютерних програм; визначити загальні основні принципи формування та використання комп'ютерних аудиторських програм) та вивчення практичного досвіду зарубіжних та вітчизняних аудиторських фірм.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Адамс, Р.* Основи аудита / Р.Адамс. – М.: Аудит; ЮМИТИ, 1995. – 398 с.
2. *Андреев, В.Д.* Практический аудит: справочное пособие / В.Д. Андреев. – М.: Экономика, 1994. – 366 с.
3. Аудит: практическое пособие / А. Кузьминский, Н. Кужельный, Е. Петрик [и др.]; под ред. А. Кузьминского. – Київ: Учетинформ, 1996. – 283 с.
4. Аудит: навчальний посібник / Б.Ф. Усач. – Київ: Знання-Прес, 2002. – 223 с.
5. Міжнародні стандарти аудиту та етики / Перекл. з англійської мови. – Київ: Аудиторська палата України, 2003. – 712 с.

РЕЗЮМЕ

В статті розглянуті проблеми і методики проведення внутрішнього аудиту з використанням інформаційних технологій.